

FUSIES IN VLAANDEREN

DISCUSSIE IN EN OVER PEPINGEN

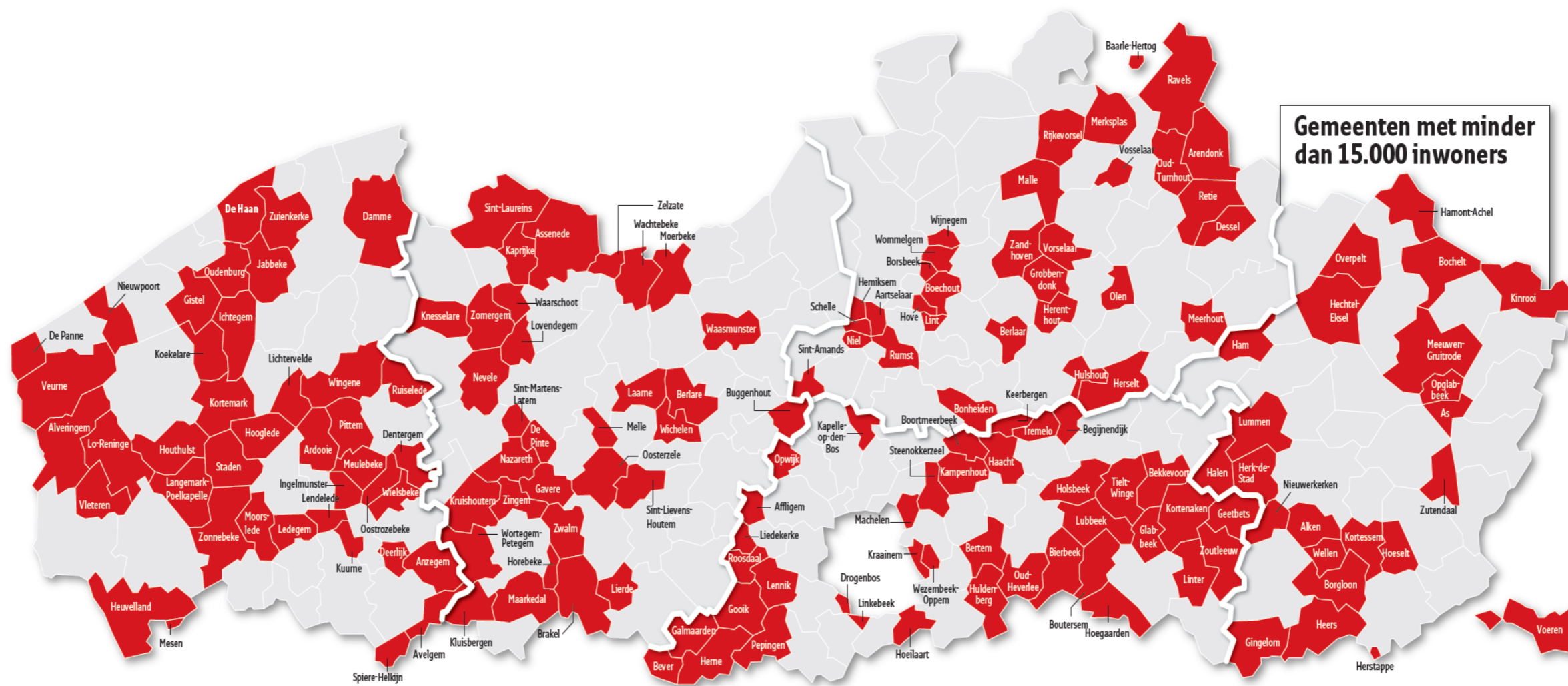
FILIP DE RYNCK – JUNI 2023

THEMA'S

1. Terug – en vooruitkijken: fusies van 1977 en nu
2. Kader voor fusies in Vlaanderen
3. Waarom staan fusies nu hoog op de agenda?
4. Discussie in en over Pepingen
5. Aanpak en proces naar fusie: een complex proces

1 EVEN TERUGKIJKEN: FUSIES VAN 1977

- Al fusies voor 1977 (zie bvb: Brugge en Knokke, 1971)
- In finale fase: lobbying en politieke deals
- Politieke akkoorden tussen de partijen
- Druk vanuit het maatschappelijk middenveld
- Doel: gemeenten met meer dan 10.000 inwoners
- Nu: 69 gemeenten van de 300 onder de 10.000 (169 onder de 20.000 inwoners)
- Heel wat kernen bij de ‘verkeerde’ gemeenten

DE ACTUALITEIT TOONT DE RELEVANTIE ... NIET IEDEREEN HEEFT DEZELFDE MENING

CD&V verzet zich tegen verplichte gemeentefusies

19/11/2022 om 16:23 door belga

Gedwongen fusies van gemeenten stuiten op kritiek: “Wie is de Vlaamse overheid om zich te komen moeien?”

Niet akkoord met Bart Somers: geen verplichte fusies gemeenten en provincies moeten blijven

Francis Benoit maakt zich wel zorgen over de houding van Vlaanderen
Kuurnse burgemeester verwerpt speculaties rond fusie: “Wie ligt er wakker van fusie terwijl er nu andere, grotere problemen zijn?”

‘Zo’n fusie, dat is een politiek bloedbad’

In onze gemeente hebben we recent een bestuurskrachtmeting laten uitvoeren, maar “de politiek” staat niet te springen om de conclusies in de praktijk te brengen. Ik probeer al een tijd te wijzen op de noodzaak van fusies voor onze kleine gemeenten, echter “de politiek” vindt het ofwel nog te vroeg ofwel te laat. Een andere vaak gehoorde reactie is: “wij zouden wel willen maar de anderen willen niet”.

Door Ludwig Vandenhove op ma, 21/11/2022 - 10:19

“Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen Bart Somers (Open Vld) stelt voor om na 2024 verplicht gemeentefusies door te voeren en de provincies af te schaffen (1)(2)”, zegt Vlaams volksvertegenwoordiger Ludwig Vandenhove.
“Twee voorstellen waar ik niet mee akkoord ben.

Minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers (Open Vld) pleit voor verplichte gemeentefusies. Tegelijk wil hij de gemeenten voor 4 miljard euro extra bevoegdheden geven.

Minister Somers wil na 2024 gedwongen gemeentefusies

De minister pleit voor beide aanpassingen onder het mom van de hervorming van het Gemeentefonds.

Het Gemeentefonds voorziet Vlaamse subsidies voor de gemeenten op basis van een aantal criteria, maar daar komt steeds meer kritiek op, omdat de verdeling achterhaald zou zijn en sommige gemeenten zouden benadeeld en/of bevoordeeld worden.

De toekenning van de bedragen is vooral te weinig transparant.

Inderdaad, het Gemeentefonds moet hervormd worden. Maar voor mij staat dat los van, zeker van verplichte, fusies.

Momenteel loopt er een studie door de Universiteit Antwerpen omtrent een mogelijke hervorming. Bart Somers spreekt over ‘een grondige analyse’

NIET ELK VERHAAL EVEN LOGISCH OF SUCCESVOL

Dan toch geen fusie voor Oudenaarde, Kluisbergen, Kruisem en Wortegem-Petegem

 Het Nieuwsblad

Gemeente Mechelen vindt langgezochte partner in Vlaams-Brabantse Boortmeerbeek
De fusie waarvoor burgemeester Bart Somers zelfs de regels forceerde

Fusiedroom van Somers krijgt in eigen achtertuin stevige knauw: "Somers had het nooit zo mogen aanpakken"

West-Vlaamse gemeente Ruiselede stemt tegen fusie met buurgemeente Wingene

Bij het gemeentelijk referendum in de West-Vlaamse gemeente Ruiselede over een geplande fusie met buurgemeente Wingene heeft meer dan 91 procent van de kiezers "nee" gestemd. Het referendum is niet bindend. Het gemeentebestuur had opgeroepen om niet deel te nemen.

STEDEN VERSUS OMMELAND

Aalst ziet fusie met buurgemeenten wel zitten, maar die zeggen bijna allemaal njet: "Over mijn lijk"

Enkel Jo Fonck, burgemeester van Denderleeuw, wil een fusie met Aalst nog niet meteen uitsluiten. — © rr

AALST/ERPE-

MERE/LEDE/HAALERT/DENDERLEEUEW/AFFLIGEM - Een fusie met buurgemeente Affligem, Erpe-Mere, Lede, Haaltert of Denderleeuw zou het dan uitgebreide Aalst liefst 110 miljoen euro kunnen opbrengen de komende zes jaar.

De spreidstand tussen hart en verstand: waarom zoveel dorpen niet willen fuseren met hun stadsbuur

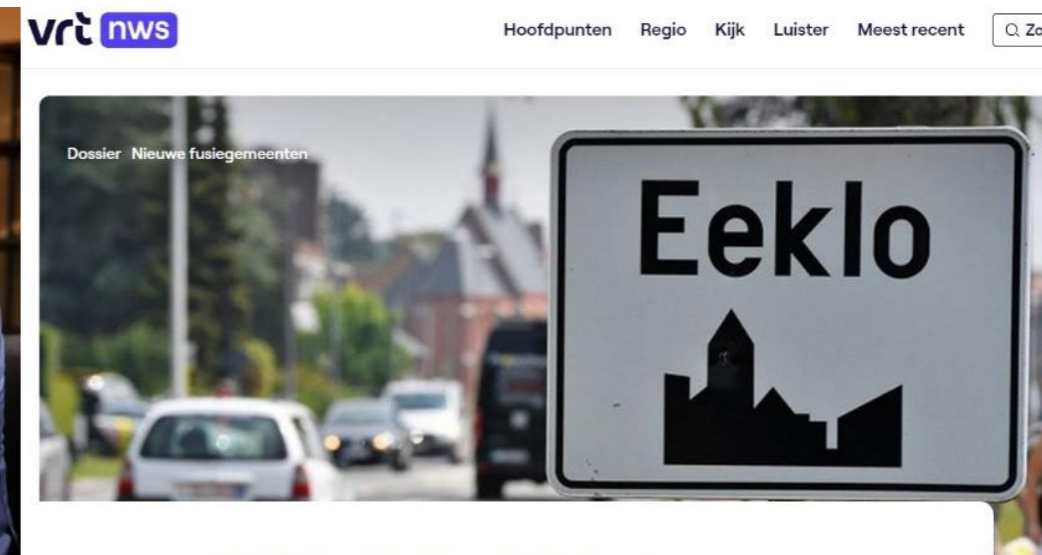
De fusie van Mechelen met Boortmeerbeek komt er niet. Hoewel er nu al zeven fusies van Vlaamse gemeenten tot een goed einde zijn gebracht, blijft samengaan met een grotere stad voor veel gemeenten een stap te ver. Borsbeek is de enige uitzondering, al komt ook daar het protest van de grond. Hoe moet het verder met die gemeentelijke fusies? Waarom zijn zo veel gemeenten bang van de stad?

Wim Dries en Steven Vandeput. — © luc daelemans

Hasselt en Genk willen fusies: "Maar kleine gemeenten verenigen zich tegen centrumsteden"

Genk/Hasselt - De burgemeesters van Hasselt en Genk staan niet afkerig tegenover voorstel van Vlaams minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers (Open Vld) om over te gaan tot gedwongen gemeentefusies. "Nu zie je vaak dat kleine gemeenten verenigen tegen centrumsteden."

Eeklo haalt alles uit de kast om fusiepartner te vinden: "Zelfs de naam Eeklo mag verdwijnen"

Burgemeesters van kleinere gemeenten willen niet fuseren

vr 1 feb. - 17:00

Er is weinig animo bij de burgemeesters van kleine gemeenten in Vlaanderen om te fuseren. Dat werd duidelijk tijdens de Burgemeestersmarathon van Radio 2. Sinds 1 januari zijn 15 gemeenten vrijwillig gefuseerd, maar het lijkt erop dat er de komende jaren niet meteen extra vrijwillige fusies komen. Veel burgemeesters staan wel open voor een samenwerking. De burgemeesters van onder meer Herne, Ham, Wommelgem en Lint geven aan dat ze wel een fusie met een andere gemeente zien zitten.

HET GAAT SNEL ... IS STURING NODIG?

Emotie versus ratio

"Dat is de emotie versus de rede of ratio", analyseert politiek journalist **Ivan De Vadder**. "Bewoners spreken hun emoties uit, ze zijn gehecht aan hun gemeente. In bepaalde gemeenten speelt zo nog altijd de fusiegolf van 1976 een rol, en toen ging het over heel kleine entiteiten die samengingen."

Daartegenover staat het meer rationele van de politici, duidt hij in 'De Wereld Vandaag'. "Zij zien in de eerste plaats de financiële voordelen." De Vadder verwijst naar de "lekstok" die de Vlaamse regering voorhoudt aan gemeenten die vrijwillig fuseren. "Zij krijgen een schuldverlichting die betaald wordt door de Vlaamse overheid. Het maximale bedrag, en in dit geval zou dat gelden voor Mechelen en Boortmeerbeek, is 50 miljoen euro", weet hij.

Beveren en Kruiseke willen samensmelten tegen 1 januari 2025: 'Nu kunnen we nog zelf een partner kiezen'

De intentie om te fusioneren werd maandagavond officieel bekend gemaakt. Beeld Kristof Pieters

© Tom Palmaers

Dit zeggen de burgemeesters over een Groot-Hasselt: "Vlucht vooruit beter dan gedwongen fusie"

Hasselt/Alken/Diepenbeek/Kortesseem - De burgemeesters van Hasselt, Alken, Diepenbeek en

DeMorgen.

Somers wil gemeenten verplichten om te fuseren na 2024

Vlaams minister van Lokale Besturen Bart Somers (Open Vld). Beeld Photo News

Na jaren van vrijwillige fusies wil Vlaams minister van Lokale Besturen Bart Somers (Open Vld) gemeenten na 2024 verplichten om te fuseren. "We kunnen perfect van 300 naar 100 gemeenten", vindt hij. Cd&v is tegen en ook N-VA wil gemeenten liever verleiden dan verplichten.

NOOD AAN SAMENHANGENDE EN DUURZAME VISIE

‘In een polycrisis hebben beleidsmensen minder loepen en meer verrekijkers nodig’

Sommige gemeenten zullen eenzaam achterblijven. Zijn er gemeenten die willen samengaan met Eeklo?

Kleine fusies van gemeenten worden niet langer beloofd

Turnhout: een stad aan de rand

MIJN GEMEENTE, VK 14/10

JOS GEYSELS - Minister van Staat

Mijn stad moet groter worden in omvang en iets grootser in de aanpak van de problemen.

SERV vraagt langetermijnvisie voor fusies gemeenten

28 september 2020

Lokale besturen spelen een belangrijke rol bij het uitvoeren van het sociaal-economisch beleid in Vlaanderen. Dat heeft de coronacrisis extra onderstreept. Om hun rol goed te kunnen (blijven) uitvoeren, hebben lokale besturen voldoende bestuurskracht nodig. Daarom vragen de Vlaamse sociale partners aan de Vlaamse Regering om nu eindelijk duidelijk te bepalen wat ze minimaal verwacht van gemeenten en om de spreidstand in schaalgrootte tussen lokale besturen te verkleinen. Daarnaast vragen de sociale partners om snel een visie op regiovorming uit te werken. Daarin moet ook duidelijk worden welke rol en plaats de provinciebesturen vervullen.

“

Danny Van Assche, voorzitter van de SERV: “In Vlaanderen palaveren we al twintig jaar over de nood aan lokale bestuurskracht en schaalvergroting. Het is nu tijd om daadwerkelijk knopen door te hakken. De Vlaamse Regering moet een duidelijke uitspraak durven doen over de minimale criteria voor lokale bestuurskracht. Die moeten de spreidstand tussen de kleinste en grootste besturen tegengaan en de bestuurskracht van het lokale niveau in zijn geheel verhogen. De vrijwillige fusies zijn een goede eerste stap maar een langetermijnvisie ontbreekt vandaag nog.”

Spreidstand tussen grote en kleine besturen aanpakken

VERSCHILLEN TUSSEN 1977 EN NU

- Meer partijen en meer volatiliteit: akkoorden moeilijk
- Na twee generaties: niet zo vreemd dat fusie als organisatievraagstuk op de agenda staat
- Veel meer hooggeschoolde ambtenaren, politici en burgers vereisen sterkere organisaties
- Demografische verschuivingen = andere gemeenten, andere houdingen
- Steeds beter opgeleide burgers zijn kritischer tav overheid en dienstverlening
- Cruciaal: wat verwachten we van lokale besturen anno 2040?
Toegenomen taken, meer complexe taken die meer capaciteit vereisen

2   **DECRETAAL KADER**

- Eerste oproep in 2010: geen resultaat (ook nauwelijks stimulans)
- Decreet van 2016 (deel van Decreet Lokaal Bestuur), nu wel met fusiebonus
- Zeven fusies ingegaan op 1 januari 2019
- Nieuw kader: decreet 2020, met wijzigingen aan de bonusregeling

FUSIEKADER

- **Uitgangspunten**
  - Vrijwillige keuze fusiepartner
  - Geografisch aan elkaar grenzen
  - Bijzondere fusies zijn/worden mogelijk
    - Opsplitsing
    - Districten
    - Grensoverschrijdend
  - Provincie
  - Referentieregio
  - Gemeenten met taalfaciliteiten kunnen niet fuseren

FUSIEKADER

‘Fusiebonus’ in de vorm van een schuldovername

Differentiatie op basis van schaalgrootte

Schaalgrootte	Schuldovername
20.000 – 25.000 inwoners	€ 200/inwoner
25.000 – 30.000 inwoners	€ 300/inwoner
30.000 – 35.000 inwoners	€ 400/inwoner
Vanaf 35.000 inwoners	€ 500/inwoner

Maximum van 50 miljoen euro per fusietraject

**Vlaamse
overheid**

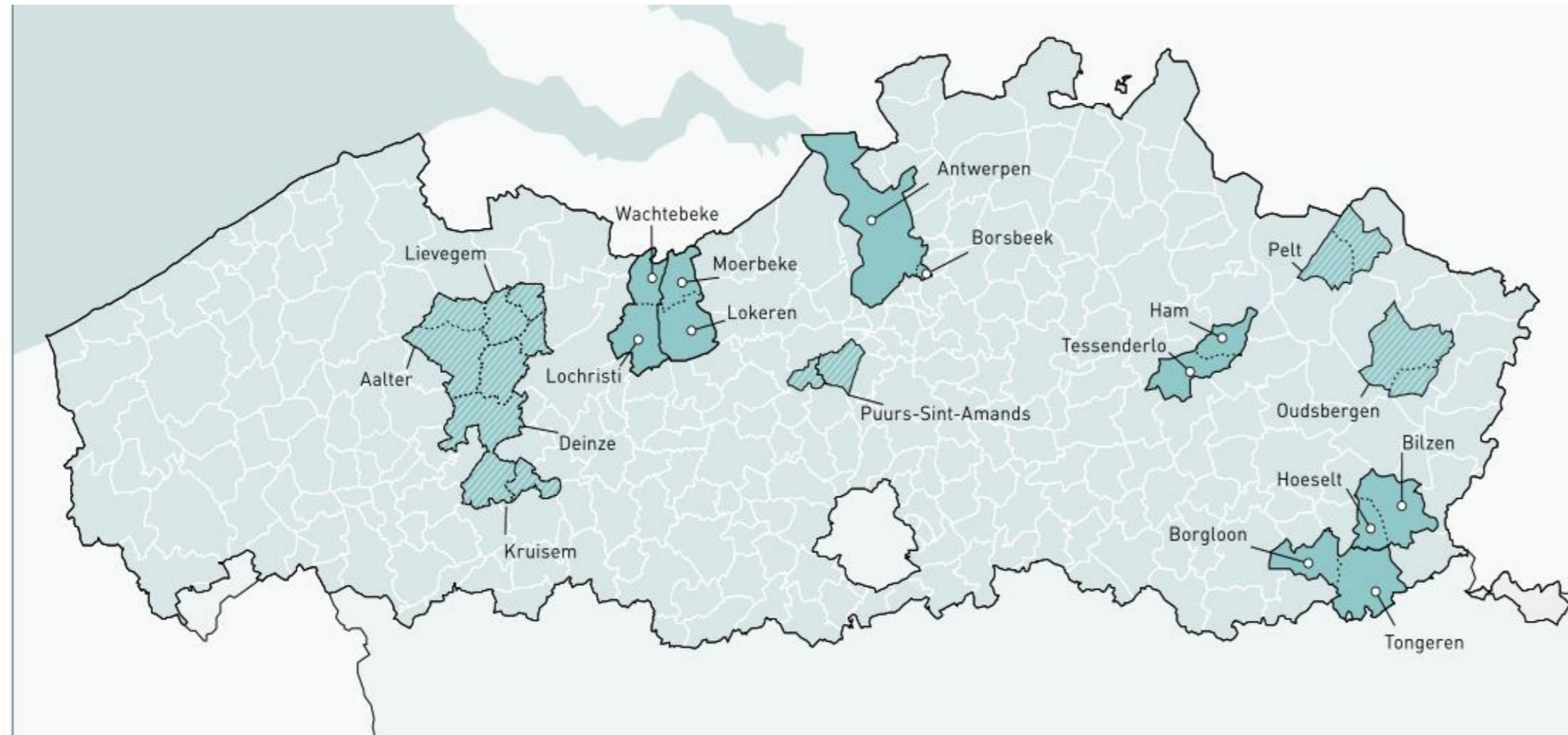
FUSIEKADER

- **Stimulering – schuldovername fusietrajecten 2025**

Fusietraject	Bedrag schuldovername
Bilzen – Hoeselt	€ 21.144.000
Borgloon – Tongeren	€ 21.417.000
Ham – Tessenderlo	€ 12.018.800
Antwerpen – Borsbeek	€ 50.000.000
Lokeren – Moerbeke	€ 24.694.000
Lochristi – Wachtebeke	€ 12.297.600
Beveren – Kruibeke - Zwijndrecht	€ 42.877.000
Totaal	€ 184.448.400

FUSIEGESPREKKEN AAN DE GANG (VOOR EIND '23)

Maar ook bestuurskrachtmetingen en gesprekken in **91 extra gemeenten**:

Wellen, Heers, Alken, Bilzen, Hoeselt, Riemst, Pelt, Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Leopoldsburg, Beringen, Peer, Bocholt, Bree, Hasselt, Diepenbeek, Alken, Kortesseem, Wellen ...

Kruikebeke, Beveren, Oudenaarde, Kluisbergen, Wortegem-Petegem, Merelbeke, Melle, Lievegem, Aalter, Maldegem ...

Izegem, Ingelmunster, Lendeledede, Ieper, Heuvelland, Mesen, Brugge, Damme, Wingene, Ruiselede, Aalter, Tielt, Meulebeke, Pittem, Langemark-Poelkapelle, Staden, Houthulst, Oostkamp, Zedelgem, Beernem ...

Zoutleeuw, Landen, Linter, Geetbets, Tielt-Winge, Bekkevoort, Kortenaeken, Tienen, Hoegaarden, Leuven, Oud-Heverlee, Lubbeek, Bierbeek, Overijse, Bertem, Holsbeek, Kraainem, Wezenbeek-Oppem, Boortmeerbeek, Zemst ...

Lille, Kasterlee, Herentals, Vorselaar, Grobbendonk, Herenthout, Olen, Beerse, Vosselaar, Oud-Turnhout, Arendonk, Retie, Dessel, Boechout, Hove, Mechelen, Niel, Hemiksem, Schelle, Puurs-Sint-Amands, Bornem

...

3 FUSIE: MIDDEL VOOR WELK DOEL?

1. De Vlaamse gemeenschap haalt haar doelstellingen niet zonder sterke lokale besturen. Lokale besturen zijn er niet alleen voor zichzelf;
2. Problemen van bestuurskracht in veel lokale besturen vergen schaalvergroting, zeker met het oog op toekomstig profiel en kwaliteit van dienstverlening voor burgers;
3. Een beter organisatiekader voor politici en ambtenaren in 2040 / 2050.

ENKELE VASTSTELLINGEN OVER FUSIEDEBAT

- Bestuurskrachtanalyse: nu al grote problemen met huidige taken; focus op lokaal bestuur in 2040 – 2050
- Te veel korte termijn en lokaal belang; te weinig vanuit algemeen belang
- Gaat over de interne keuken van gemeenten, voor veel burgers onbekend terrein. Maakt communicatie niet gemakkelijk
- Belangrijke verschillen in houding tussen politici en ambtenaren
- Burgers zijn vaak rationeler dan politici
- Financiële bonus activeert maar deze Vlaamse overheid zal niet verder sturend tussenkomen

WAAROM STAAN FUSIES HOOG OP DE AGENDA?

- **Sterke lokale besturen:** niet alleen van lokaal (gemeentelijk) belang
  - **Binnenlands bestuur is een instrument voor maatschappelijke opgaven:** de Vlaamse overheid haalt haar doelstellingen niet zonder sterke lokale besturen
- Meer **complexe maatschappelijke opgaven** voor de (lokale) overheid:
  - >> *bv. klimaat, energie, mobiliteit, gezondheid & pandemie, welzijn & zorg, activering en tewerkstelling, waterhuishouding en droogte, ruimtelijke ordening & bouwshift, asiel en migratie, samenleven & integratie, veiligheidszorg & integrale veiligheid ...*
  - Context van **crisissen:** leve de vermaledijde (lokale) overheid!
  - **Complexere beleidsagenda voor lokale besturen:** veel en andere kennis en competenties nodig voor regierol, integratie, maatwerk, opbouwen van draagvlak, experimenteren
- **Democratische innovatie en politieke vernieuwing:** altijd eerst op lokaal niveau

KANSEN BEKEKEN DOOR DE VLAAMSE OVERHEID

- **Betere interne beheersing van de organisatie**
  - Minder kwetsbaar (bijvoorbeeld: eenpersoonsdiensten)
  - Personeelsbeleid (carrièreperspectief (horizontaal en verticaal), meer kansen op interne mobiliteit, professionalisering)
  - Schaalvoordelen en efficiëntiewinsten
- **Meer efficiënte en kwaliteitsvolle dienstverlening aan burgers en bedrijven**
  - Ruimere voorzieningen en betere dienstverlening
  - Beter inspelen op recente evoluties en uitdagingen (e-government, klimaat, etc.)
- **Grotere beleids capaciteit**
  - Beter onderbouwde strategische beleidskeuzes
  - Beter inspelen op opportuniteiten van buitenaf (subsidie, burgerparticipatie, etc.)

STERKERE LOKALE BESTUREN

1. In welke zin sterker?

- Minder kwetsbaar (personeel, dienstverlening, specialisaties, integriteit, claims)
- Meer kwaliteit (representatie, kwaliteit debat, participatie/middenveld/versterken democratie, beleidscyclus, voldoende afstand en algemeen belang (bv. in handhaving / “draagvlak creëren” i.p.v. “er is geen draagvlak”))
- Sterkere politici (draagkracht, uitval), sterkere ambtenaren (outsourcing, motivatie), sterkere politiek-ambtelijke verhoudingen (samenspel, generieke collegewerking, meer partnerschapsdenken)
- Meer robuustheid (crises, dan zeker niet terugplooiën!)

→ *Dienstverlening + beleidsontwikkeling + innovatie-vermogen + crisis-governance*

2. Zijn er ook andere opties om zelfde problematiek op te lossen?

- Intergemeentelijke samenwerking
- Ambtelijke fusies

4 DISCUSSIE IN EN OVER HERNE

- Uit bestuurskrachtanalyse (cc Consult, 2023, zie website):
  - Kwetsbaar op beleidsmatig en strategisch niveau; druk naar operationeel werken
  - Bestuurskracht onder druk, botst op limieten (voor alle soorten taken)
  - Eenpersoonsdiensten of geenpersoonsdiensten en doorwerking op dienstverlening: beperkte expertise of geen expertise
- Identieke problemen voor Pajotse lokale besturen:
  - Wegen, povere publieke infrastructuur, lage rioleringsgraad, lage zuiveringsgraad,...
  - Lage fiscale draagkracht, minder inkomsten, oudere bevolking,...

DISCUSSIE IN EN OVER HERNE

- ‘Veel beroep op externe partners’
  - Samenwerking in de Politiezone, Hulpverleningszone, Eerstelijnszone (en voor vrije tijd en welzijn)
  - Steeds meer samenwerking, maar wie stuurt aan?
- Samenwerking of fusie?
  - Biedt intensere samenwerking een oplossing?
  - Fusie met drie, vier of vijf... er zijn organisatorische grenzen
  - Fusie: met gelijkende gemeenten of net niet?

DISCUSSIE IN EN OVER HERNE

- Fusie met een centrumgemeente houdt kansen maar ook risico's in en maakt transitie des te belangrijker:
  - Kansen: meer middelen, meer ambities, sterkere en stabiele organisatie, meer professionalisering, grotere en complexere projecten, doorgroei voor (een deel van het) personeel;
  - De 'beste' (in dienstverlening en voorzieningen) wordt de norm;
  - Risico's: hoe de kennis van / betrokkenheid op het lokale en hoe de inzet en gedrevenheid van een kleine organisatie behouden?
  - Eventueel ook druk op Pajotse identiteit / samenwerking?

5 AANPAK EN PROCES VAN FUSIE

- De aanpak bepaalt het succes: zie Audit Vlaanderen over de ervaringen in de 7 fusies
- Zie Draaiboek van de Vlaamse overheid
- Het proces van fusie is lastig en vergt veel van wie dit begeleidt
- Zorg voor betrokkenheid van het personeel
- Kosten en baten van fusie afwegen tegenover kosten en baten van geen fusie